

Ondřej VÁŠA

Před objektem.

Otázka motivů distance a aury v myšlení Georgese Didi-Hubermana.

Diplomová práce

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Rámecem Vášovy práce je chápání mimésis a obecně obrazu i Didi-Hubermana, vlastním tématem pak i pojem „auratického“ umění, příklad amerického minimalismu a zejména vztah estetické teorie k materialitě obrazu (tedy polemika jak se založením dějin umění u Vasariho, tak s ikonologií Panofského). Moment materiality, má-li být viděn, vyžaduje jiný pojmový aparát při analýze a interpretaci obrazu (zejména je-li vedena tradiční ideou mimese a reprezentace), aparát vzdorující „viditelnosti“ a odhalující místa resistance, neslučitelná s průhledností obrazu směrem k zobrazovanému jako „ideji“. Práce však není abstraktní, jejím velkým přínosem je naopak konkrétní příklad, Tizianův Apollo a Marsyas. Už volbu tohoto příkladu jakož i práci s ním pokládám za velký Vášův přínos, nadto zcela v intencích tématu.

Ondřej Váša volí i zajímavý přístup: střídá perspektivy, naznačí rámec, zaměří se na konkrétní problém a vrátí se opět k širší perspektivě, což je vzhledem k tématu šťastné řešení (navíc: odhalí „kůži“, a pod ní je opět povrch – tak, jak je to podle jeho názoru u Tiziana). Skvrna, to, co rezistuje při snaze vyložit obraz beze zbytku, je detail problematizující celek, avšak pouze na tomto pozadí lze uchopit skvrnu právě jako ohnisko „aury“ obrazu. Podobně jako Didi-Huberman, i Váša se věnuje Balzacově novele Neviditelné arcidílo (ale zde je nadto důležité, že novela se týká Tiziana). Inspirován Didi-Hubermanem si pak na Tizianově obraze z Kroměříže všimá vibrujícího tkaniva skvrn, překračujícího hranice tvaru, funkce světa a podle mého soudu velmi důvodně polemizuje s výkladem světla jako sublimujícího konkrétní smyslovost; patrně stejně oprávněná je i pochybnost ve věci kompozice: Váša klade důraz na vychýlení z os i proporcí (novoplatónská interpretace se skutečně zdá být silně násilná). To odpovídá i významu „řezání“, zraňování a defigurace, ač ale formou paradoxu, protože jednak vyvstává před očima beztvářost (odtud tizianovská kritika vasariovského „disegno“ jako principu malířství, který Tizian svou prací s barvou – colorito, nikoli colore – podřívá), jednak se ukazuje, že „kůže“ zahaluje opět „povrch“. Tizianův Apollo a Marsyas je tak ve Vášově práci jak polemika s dějinami malířství, tak i svého druhu Tizianova „rozprava o metodě“. A jestliže obraz chápe nikoli jako „utvoření“, nýbrž jako „přetváření, je to výklad, který je důkladně podložen vším, co předcházelo, a současně i odkazuje k další části práce, která se vrací k úvodní otázce po resistenci, skvrně a „auře“, avšak nyní již s odkazem na americký minimalismus.

Váša se sice nechává inspirovat Didi-Hubermanem, ale jeho výklad hledá i možnost více filosofického pojetí problému, jak je to patrné na klíčové tezi (v souvislosti se vztahem blízkost-dálka a skvrnou): „V případě přiblížení se dostáváme do zcela jiného módu vidění, respektive - přiblížením k obrazu se obraz sám stává *povstáním* materiálu jako hrozící dezintegrace. Vidíme skvrny, čili nic zřetelného, quasi-něco či quasi-nic, co skrze tuto vrtkavou povahu vpadává do obrazu jako panika, jako kolaps, jako aporie.“ (str. 33) Minimalismus dovádí tuto práci se „stopou“ až k mizení – ale právě proto je patrné, v čem je Vášova práce zajímavá pro filosofii: je zcela nepochybně

úvodem k určitému výkladu „zjevování“ a „fenoménu“, který by byl schopen do sebe zahrnout i momenty dotud přehlížené (právě mizení, právě neukazování se ve smyslu „vpádu toho, co dává najevo, že se neukazuje“ apod.). Práce je tedy zajímavá nejen pro uměleckou teorii, ale má (na více místech) významné přesahy k současné filosofii. To je posouzení velmi obecné, ale nelze jinak, protože posuzovaná práce se kromě jasného rámce vyznačuje i množstvím velmi podrobných mikro-analýz, z nichž každá má své místo v celkové stavbě argument.

Vášovu práci pokládám za výbornou a velmi oceňuji její „mezioborovost“, ač toto slovo naprosto nevystihuje její ráz.

Miroslav Petříček
Ústav filosofie a religionistiky FF UK

18. IX. 2008

